

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Γεώργιος Μέγας**, παρουσιάζων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten* τοῦ καθηγητοῦ Νικολάου Ἀνδριώτη, εἶπε περὶ αὐτοῦ τὰ κάτωθι :

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐχῶ τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἄρτι ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ κυρίου Νικολάου Ἀνδριώτη, ὁμοτίμου καθηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τὸν τίτλον *Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten*.

Τοῦτο ἐξεδόθη εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν εἰς τὴν σειρὰν τῶν συγγραφῶν τῆς παλαιᾶς Balkankommission, εἰς τὴν ὁποίαν πρὸ πολλῶν ἔτων ἐξεδόθησαν *Der Lesbische Dialekt* τοῦ Paul Kretschmer καὶ *Sprache und Volksüberlieferung der südlichen Sporaden* τοῦ Karl Dieterich.

Ὁ κ. Ἀνδριώτης πρὸ τοῦ διορισμοῦ του εἰς τὸ Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον εἶχεν ἐργασθῇ ἐπὶ 17ετίαν ὡς συντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Εἶχεν ὡς ἐκ τούτου τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίσῃ καὶ μελετήσῃ τὸν συγκεντρωθέντα εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Λεξικοῦ γλωσσικὸν θησαυρόν. Συγχρόνως ἡσχολήθη καὶ ὁ ἴδιος ἐπιτοπίως εἰς συλλογὴν διαλεκτικοῦ ὕλικου, ἰδίως εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Τὴν ἔρευνάν του ὁ κ. Ἀνδριώτης συνεκέντρωσεν εἰς τρία τινά : τὴν ἐτυμολογίαν, τὴν σημασιολογίαν καὶ τὴν διαλεκτολογίαν. Εἶναι συγγραφεὺς τοῦ μόνου ἐν χρήσει *Ἐτυμολογικοῦ Λεξικοῦ τῆς Κοινῆς Νεοελληνικῆς*. Μεταξὺ τῶν πολλῶν διαλεκτολογικῶν πραγματειῶν του διακρίνονται *Τὸ Γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν Φαράσων τῆς Καππαδοκίας* (1948) καὶ *Τὸ Ἰδίωμα τοῦ Λιβισιοῦ τῆς Ανκίας* (1961). Ἐδῶ ὀφείλω ν' ἀναφέρω καὶ τὸ βιβλίον του *Τὸ ὁμόσπονδο Κράτος τῶν Σκοπίων καὶ ἡ γλῶσσα του* (1960), τὸ ὁποῖον, μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ γερμανικὴν, καταρρίπτει τὴν ἀπόπειραν τῶν Ψευδο-Μακεδόνων νὰ στηρίξουν τὴν θεωρίαν περὶ χωριστῆς Μακεδονικῆς γλώσσης καὶ ἐθνότητος.

Τὸ νέον ἔργον τοῦ κ. Ἀνδριώτη, τὸ Λεξικὸν τῶν ἀρχαϊσμῶν εἰς νεοελληνικὰς διαλέκτους, εἶναι καρπὸς μακρῶν καὶ ἐνδελεχῶν μελετῶν. Εἰς τὰς 705 σελίδας τοῦ Λεξικοῦ του ὁ συγγραφεὺς παρέχει εἰς 6712 λήμματα τὰς ἀρχαίας, μεταγενεστέρας καὶ μεσαιωνικὰς ἑλληνικὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ μορφὴν μᾶλλον ἢ ἥτιον παρηλλαγμένην διειρηθήσαν εἰς τὰς διαλέκτους τῆς περιφερείας τοῦ ἑλληνικοῦ γλωσσικοῦ χώρου, τ. ἔ. τοῦ Πόντου, τῆς Καππαδοκίας, τῆς Τσακωνίας καὶ

τῆς Κάτω Ἰταλίας. Εἰς τὴν ἑκτενῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ Λεξικοῦ ὁ κ. Ἀνδριώτης καθορίζει τὴν καταγωγὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα ἐκάστης τῶν τεσσάρων τούτων διαλέκτων, αἱ ὁποῖαι προέρχονται, ἡ μὲν ποντιακὴ καὶ καππαδοκικὴ ἐκ τῆς ἀρχαίας ἰωνικῆς, ἡ δὲ τσακωνικὴ καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας ἐκ τῆς ἀρχαίας δωρικῆς. Ὡς εἶναι γνωστόν, αἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ γεωγραφικαὶ περιοχαὶ ὅλων τῶν γλωσσῶν εἶναι μᾶλλον ἀρχαΐζουσαι καὶ συντηρητικαὶ ἢ αἱ ἐν τῷ κέντρῳ, ὥς μὴ ἐξελισσόμεναι τόσον ταχέως πολιτιστικῶς, ὅσον αἱ κεντρικαὶ περιοχαί.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἰδιώματα τῆς Κύπρου καὶ τῶν Δωδεκανήσων εἰς δευτέραν γραμμὴν, τῆς Κρήτης, τῆς Λακωνίας καὶ Μάνης, τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου, τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν λοιπῶν περιοχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ γλωσσικοῦ χώρου, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τὴν μεταγενεστέραν Κοινὴν Ἑλληνικὴν καὶ παρουσιάζουν οὐσιώδεις μεταξὺ τῶν διαφοράς, καὶ αὐταὶ διετήρησαν ἕως σήμερον ἕνα τοπικῶς ποικίλλοντα πολὺν μεγάλον ἀριθμὸν ἀρχαίων, μεταγενεστερῶν καὶ μεσαιωνικῶν ἑλληνικῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων ἔδωσαν θῆσιν εἰς ἄλλα συνώνυμα.

Ἐργαζόμενος ἀόκνως δι' ὅλοκλήρου τοῦ ἐπιστημονικοῦ τοῦ βίου περὶ τὴν διαλεκτολογία καὶ ἀναδιφῶν τὰς ἑκατοντάδας τῶν συλλογῶν καὶ μελετῶν τοῦ γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου τῶν διαφόρων κοιτίδων τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὁ κ. Ἀνδριώτης ἠδυνήθη νὰ συγκεντρώσῃ καὶ παρουσιάσῃ κατὰ ἀριστοτεχνικὸν τρόπον τὸ πλῆθος τῶν διαλεκτικῶν ἀρχαϊσμῶν τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσης, ἐπαληθεύων ὅ,τι ἔμπλεως θαυμασμοῦ ὁ ἀείμνηστος Γ. Χατζηδάκις ἔγραψεν εἰς τὰ ΜΝΕ του: «ἐπ' ἀληθείας περὶ ἐλαχίστων μόνον λέξεων τῆς γλώσσης δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὄντως ἀπώλονται».

Βάσις τῆς ὅλης ἐργασίας εἶναι ἡ ἐτυμολογία, μία ἐκ τῶν δυσχερεστερῶν ἐρευνῶν· διότι πολλάκις αἱ φωνητικαὶ καὶ σημασιολογικαὶ μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις τῶν λέξεων ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ καθίσταται δυσχερὴς ἡ ἐτυμολόγησις τῶν διαφόρων γλωσσικῶν τύπων.

Λαμβάνω κατὰ τύχην παραδείγματα τινα ἐκ τοῦ στοιχείου Α :

Ἀδελφιδῆς εἰς τὴν Σινασσὸν τῆς Καππαδοκίας καὶ εἰς τὴν Κύπρον λέγεται ὁ ἀνεπιός· εἶναι ἡ ἀρχ. λέξις ἀδελφιδουῶς εἰς τὴν ἰδίαν σημασίαν.

Αἵμασά εἰς τὴν Ἀνδρον καὶ Τήλον, μασίδα εἰς τὴν Σκῦρον, αἵμασιὰ πολλὰχοῦ, λέγεται ὁ τοῖχος ἀπὸ πέτρες πρὸς ὑποστήριξιν ἐπικλινούς ἀγροῦ, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα.

Ἀλαχτόρι εἰς τὸν Πόντον, λεχτόρι εἰς τὰ Φάρασσα τῆς Καππαδοκίας, ἀλέστορα καὶ ἀλέφθορα εἰς τὴν Καλαβρίαν τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἀλίχτορας εἰς τὴν

Κύπρον, *ἀλόχτερας* εἰς τὴν Αἴγιναν, τὴν Εὐβοίαν καὶ Σκυῖον, *ἀλέκτορας* εἰς τὴν Κρήτην κ. ἄ. λέγεται ὁ πετεινός, ὁ *ἀλέκτωρ*.

Ἄμμα εἰς τὴν Χίον, ἄμα εἰς τὸν Πόντον λέγεται τὸ πτύον, τὸ φτυάρι. Εἶναι αὐτὴ αὕτη ἢ ἀρχαία λ. ἄμη.

Ἀμόγητε εἰς τὴν Τσακωνιὰ λέγεται ὁ ἀκούραστος, ὁ ἀμόγητος, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ.

Ἀχμὴ εἰς τὸν Πόντον, ἀτμὴ εἰς τὴν Κύπρον, ἀκιμὴ εἰς τὴν Λακωνίαν εἶναι ἢ ἀρχ. λ. ἀκμή, τὸ ἀνώτατον σημεῖον, ἢ ἄνθησις.

Ἄνετῇ εἰς τὴν Νίσυρον δηλοῖ τὴν ἄδειαν, τὴν εὐκαιρίαν, ἀλλ' εἰς τὴν Κάλυμνον σημαίνει τὸ μέρος τοῦ φούρνου, πού καθαρίζεται ἀπὸ τὴν καρβουνιὰ καὶ ὅπου ψήνεται τὸ ψωμί. Ἡ λ. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. ἄνετος.

Ἄνιαστος εἰς τὴν Χίον, ἄνᾱστος εἰς τὸν Πόντον λέγεται τὸ μὴ ὠργωμένο χωράφι. Εἶναι ἢ λ. ἀνέαστος τῆς μεταγενεστέρας ἑλληνικῆς.

Ἀνάφανος καὶ ἀνόφανος εἰς τὴν Εὐβοίαν λέγεται τὸ μὴ κατάλληλον δι' ἔψησιν, ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀνέφανος.

Εἶναι τῷ ὄντι καταπληκτικὸς ὁ πλοῦτος τῶν ἀρχαϊζουσῶν λέξεων εἰς τὰς νεοελληνικὰς διαλέκτους καί, ὡς ὁ συγγραφεὺς τοῦ Λεξικοῦ τονίζει, θ' ἀποδειχθῇ πολὺ καταπληκτικώτερος, ὅταν ἡ διαλεκτολογικὴ ἔρευνα ἐπεκταθῇ καὶ συστηματοποιηθῇ ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ γλωσσικοῦ χώρου.

Οἱ λόγοι τῆς γενεᾶς 1830-1850, διὰ ν' ἀντικρούσουν τὴν ἐπιπολαίαν καὶ ἄδικον δι' ἓνα ἱστορικὸν λαὸν κρίσιν τοῦ Fallmerayer ἐχρησιμοποιοῦσαν λέξεις τῆς Κοινῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ ὀλίγους ἔπειθον· διότι οἱ περισσότεροι κακοβούλως τὴν ἐπιβίωσιν των ἀπέδιδον εἰς ἐπίδρασιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου. Τώρα τὸ Λεξικὸν τῶν ἀρχαϊσμῶν εἰς τὰς νεοελληνικὰς διαλέκτους μὲ τὰς χιλιάδας τῶν ἀρχαιοπινῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν ἢ παρηλλαγμένην μορφήν διετηρήθησαν εἰς τὰ χεῖλη τῶν Ἑλλήνων ἀνὰ τὰς διαφόρους κοιτίδας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, διατρανώνει τὴν ἀδιάσπαστον συνέχειαν τῆς γλώσσης καὶ τοῦ βίου σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ.

Αὕτη εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀξία τοῦ Λεξικοῦ τοῦ κ. Ἀνδριώτη, τὸν ὁποῖον προσφάτως ἡ Αὐστριακὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν ἐξέλεξεν ἀντεπιστέλλον μέλος αὐτῆς.